کاڼي دل

په آئينې خندنه کوي

اظهار الله اظهار

Ketabton.com

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه
روبے اشاعت : ۱۵ اګست ۲۰۰۰ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور
قیمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه
اظهار الله اظهار لیکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې درونـد پلار په نامه چې وائي
"دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي" [1]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هېڅ نهٔ دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ ته ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[1] دا زما دَ والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

Scanned by CamScanner

هائیکو
تېروتنې او نیوکې

د هائیکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړلي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هائیکو ړومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. باید چې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هائیکو په مجموعه" د بنائستونو د صحرا وریځې "کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کتابې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هائیکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ د هائیکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هیڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بڅې نهٔ متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هائیکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې د نا اهلۍ د پېټو په مخه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هائیکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جاري ژ واخستلې شي. خو له هر څه نه وړاندې زۀ ښاغليو ناقدينو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې دَ کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هايکو دَ پښتو ادب کمپيوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي او ولې اودَ تصفيه شوو اختلافاتو دې په بيا بيا بې ځايه ګردان نۀ کوي ګني نو اُو دې ښائي چې زۀ په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تيندک شوے يا په کومو کومو ځايونو کښې تېر وتلے يم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صيب په دې باب کښې ليکي.

"راته غوږ ونو کښې ښکري شرنګوي، نوم هم ښائسته او دَ ټائټل کټ اپ هم ښائسته .... دَ اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پرې ولوستې يا واورېدې دَ هغې په باب به زۀ څۀ ووايم، خو دا به ووايم چې که د اظهار دَ کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې ددغو ښاغليو معترضينو دَ قانع کولو ډېر مواد شته.[۱]"

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې داحقيقت څرګند کړے وو چې:

"دَ ټپې شاعر ورک وي او دَ هايکو شاعر ژوندے او معلوم وي.[۲]"

لهٰذا ګنړو ناقدينو ددې خبرې په ترځ کښې سنجيده او طنزيه

ردّ عمل ښکاره کړو. دَ مثال يو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے.[۳]"

دوېمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړۀ يو او دَ ټپې دَ خالق نوم چا ته نۀ وي معلوم نو دَ چا کار څۀ دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هائيکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې دَ ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف دَ خپل ځان غم په مخه کړې دي.[۴]"

دَ حيرانتيا خبره دا ده چې ګران تنقيد کونکو ښاغليو اخر څنګه دا فرض کړۀ چې ګني اظهار الله اظهار په فايي ژوند کښې دَ ټپې دَ اهميت نه انکار کوي دَ خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هايکو په تخليقي سطح دَ فرد دَ انفراديت نفي نۀ کوي او خود نمائي چې دَ تخليق کار فطرت دے ورته هايکو کښې دَ تسکين موندلو زياتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضين دې پخپل ګرېوان کښې سر دننه کړي او اُوګوري وائي که چرې دَ پښتو ژبې يو شاعر اديب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هايکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغيره ليکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نه شي تسلیمولے بلکې پښتانه به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دي خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انځکازي ولې نه را پوره ته کېږي. خدائے دې نه کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپړلو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څه ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نه ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکې دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي بناغلي معترضین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"هایکو صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے نه دے بلکې هایکو په افاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبقې ستړې ځان ته را اړولي دي"[۵]

ددې خبرې په ترڅ کښې بناغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[۶]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب بناغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځاے هم موجود نه دے او نه ما دا دعوې کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نه ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسیر منګل اتفاق نه لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې او ښائي ولې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکل شوې دی او لیکل کیږي. چې کوم مثالونه مې ذکر کړل. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلو خوښو هغه عبارتونه ئې نو ستاني دي چې د هغوی تاکلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسیږي.

ګران بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون "اې اینډ کو" هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص "تنقید" تیر قلم کړې دي. لیکي:

"نن اې اینډ کو میټرو ټي هوم کښې زیږیدلي غټې هایکو د فحاشۍ اعلی تریني نمونې دي بلکې دا خبره په ډېر شوق سره وئیلې شو چې اې اینډ کو میټرو ټي هوم کښې زیږیدلي غټو هایکو ته بیلو پرنټ وئیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاعرۍ کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا هغه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا یو وارد صنف دے چې غټې هایکو لیکونکیو د فحش ګوئي دپاره خاص کړے دے."

زه دا وئیل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې په خپله اعلی و ارفع ادبي لعبې باندې بیا غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دے د

رنګ د ادب د حسن نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح ځان ته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړې دي په هغې کښې د ښکاره تیروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او تګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورول. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې توره وېستل زیات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ترجمانۍ او ښودلې شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو خوند پکښې په داسې هنر او غندلې شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا په فحش لټ کښې نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو لذت پرست "بهشتي زیور" ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دچا وي لهذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ. اوس که یو ښهٔ خیال ته غلط اپروچ اوشي نو ښهٔ خیال به په دې سبب نهٔ ګندل کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هایکو باندې د فحش ګوئي تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کېږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نهٔ راځي
نو د کومې توټې چینې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې ته رابولي؟ ... (*)

بعض تحقیق ته را اوپاروي چې نقل کړے شوي هایکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې د هوسناکۍ څهٔ ترغیب شته او نهٔ ئې معنیٰ د شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم د وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه. ځکه چې زما په خیال ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هایکو :-

کوږې له سر راوړهٔ نادانې ګټي
ګرګ چې د کومې چرګې نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښه ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په ښځو پرې نهٔ دي سستول پکار ګڼې نو مازغهٔ ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستوکي چغله اووائي چې فحاشي زما په هایکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بعض تقدیس که زما په هایکو کښې د جمالیاتي حسیاتو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشي عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته ئې دې توبه وي. بلکې زهٔ د دا رنګ هایکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعویٰ بېخي بې ځایه ده. چې ګنې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هایکو کښې دا سې کېږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا د هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېمه خبره دا ده چې بناغلي مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت يې هم کوي زما په خيال يا خو کښې هغوي فقط نفس کُشي او برګزيده ټپې اوريدلې او لوستلې دي او يا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري. د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي دوي صراحت سره چې دا چرته اخوا د ښخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستند و مطبوعه ټپو کښې شمېر لے کېږي.

يا قربانے:

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شُملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېرياں پرې ناست دي اثرې به شي مېنه
اسمان له ستوروغاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشناغېږ نهٔ راکوينه
سورے سورے په ګوګو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هيله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفايي کښې کڼ تاويلات او توجيهات وي ګنې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسې

شاعرانو فحش ګويي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسيکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز ټيکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې. اصل کښې جماليات او فحاشي د يو تصوير دوه جدا جدا اړخونه دي خو مبيج يې يوه ده يعنې جنس. او س که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پيدا کېږي او که نه رنځور اړخ يې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي. د شه وجه ده چې د جذباتو په غور ځنګ کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتياز کرښه رابسکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش نه بچ ساتل پکار وي ګنې نو داسې حالتونه به راپېدا کېږي لکه چې ښاغلي معترض ورسره مخ شوے دے.

د اُنې اېنډ کو هائيکو ليکونکے ښاغلي مشتاق دا هم ليکي:

"زموږ د پښتو نوو ليکونکيو د هائيکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بيانوي چې په پښتو کښې زموږ متقد مينو دومره څهٔ ونۀ ليکلي دي چې او سنو ليکونکيو ته يې څهٔ پرېښې نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د ليکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هائيکو ليکونکي ماته ټول سائيکو ښکاري زما يو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلی دی چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستی کېږي. چاربېته
مړه شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نۀ شي کولی نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي[۹]"

زۀ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلی شي خو
په دې کښې څوک څۀ کولی شي چې اوس نوي کول د ټپې په
مقابله کښې د هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور او ګرځولی شي او بیا دا چې لوی
تحریکونه په مخالفتونو نۀ مري بلکې نوره وده او زور موي.
ډاکټر کیف د ښاغلي مضمون نګار د حوالې ددې ټیک نه قدم
په قدم د هائیکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د اُنې اینهرکو لیکلو باعث او
محرک ګرځېدلی دی. بیا هم ښاغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زۀ پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او ښاغلی ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته د نوو لیکونکیو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وېلو دپاره هیڅ نۀ دي
پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګڼې د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرریلزم، ترقي پسند،
ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغیره کوم فکري
او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمینو د هغې خوب هم نۀ وُ لیدلے او د هغوي د
خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نۀ بریښېدل
زۀ دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخۀ بنیادونه وربخښلي دي او راتلونکي کول
ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوې چې ګنې د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هیڅ نۀ دي پرېښي زیاتے او
سینه زوري ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

Scanned by CamScanner

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې بږدي. لهٰذا عصري پېښې به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا تېرېږي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د ځېښې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوے زيان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار دوېم نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوې ليکونکي هايکو ځکه ليکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نمائنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼې شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب عامر کمايانے، جنرال عبدالصمد مؤمند، نجيب الله عامر زبېر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "سترګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د وړمبني انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سائيکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړۍ ده چې د هايکو خندونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلي ډاکټر صيب د ايم . بي . بي . ايس ډګرې ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم . بي . بي . ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته هم پروفيشنل سائيکاټرسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هايکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر څنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق وکړے شي چې هايکو ليکونکي ټول سائيکو دي اوس که بناغلي د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پېدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلي د هايکو سره د سائيکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پېدا کول غواړي نو زه په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله اوټ آف فیشن ګڼل کیږي او بالفرض که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال خپل کړے شي نو ممکنه ده چې څوک دا هم ووائي چې د غزل لیکونکي خچل دي د ټکل لیکونکي دل الدوي او د ټپې خالق ګیي وي علی هذا القیاس ولې دا به د مزاح پیدا کولو ډېره پېړوتې حربه او وسیله وي او دغه مزاح چې منبع په نېغه د یو انسان یا د یوې طبقې جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلیٰ او رفیع منصب سره هیڅ سمون نهٔ لري.

ترڅو پورې چې د الې ایښار کو هایکو د مضمون نګار ښاغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري د دې احتجاج تعلق دے چې ګڼې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه ځنه مړه شوي خو نهٔ دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي. دېر بې ځایه په دې دے چې یو هایکو لیکونکي هم دا نهٔ دي وئیلي چې څوک دې په ګوته شوي دې اصنافو کښې طبع ازمائي نهٔ کوي د دې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه چې څوک ووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او سکواش وغیره نهٔ کوي. بلکې د دې په ځائے دې کُشتۍ میرغپ کباړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې چرته روایت ئې ختم نهٔ شي. بله لویه د افسوس خبره دا ده چې د "هذا ماکنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب لیکونکے ښاغلے شتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نهٔ دے په ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه تښتېدل دي. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په پوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل ذاتي جذبات وراچولې کړي دي خو سرے څه او وائي زموږ قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونږ مړي را ژوندي کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر ښاغلے داور خان داوُد په خپل یو مضمون کښې د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نزدې تعلق په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف دے. لکه د ټپې د دې د خصوصیت او مقبولیت راز هم د دې په اختصار او جامعیت کښې دے خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. رومبۍ مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووهٔ او دریمه کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم اوولس صوتي اهنګونه لري. رومبۍ او دریمه مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ې د دوو صوتي اهنګونو څومره د دوی مثله
اوږده وي یعنې هایکو د هیئت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.
د هایکو د صوتي اهنګ نظام د بحر متقارب
ددې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي
اهنګونو یا ملي اوازونو ترتیب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[10]

د پروفیسر صیب فرمودات په سرسري توګه خو ډېرې
نیمګړتیاګانې په کښې محسوسېږي او یو ځاے نیم کښې په
کښې د تحقیقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ
پښتو ته کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا یېک یو فني
تیندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفیسر صیب د هایکو هیئتي
ادلون بدلون ساختیاتي تبدیلۍ او تیکنیکي ارتقا په
نظر کښې نهٔ ده ساتلې ګنې نو هایکو به ئې د اوولسو[17] چپو
او ۵ - ۷ - ۵ د ترتیب په حکمي او حتمي تقسیم کښې نهٔ
راوستله یا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفیسر صیب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنیت لري چې د هایکو د صنف
نه د یو خاص مکتبهٔ فکر تړاګلے شوي قیود او حدود نه
پورته کول غواړي. ګنې نو د جاپان د ربېنې هایکو نیکونګي
باشو او ورستو ناقدینو چې ماسولو کاشیکي په کښې
اهم دے. دغه ترتیب حرفِ آخر نهٔ دے ګڼلے او بیا په عالمي
ادب کښې د یوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هایکو
تیکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفیسر صیب ته هغه
د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بیا ئې هم وضاحت
لازمي ګڼلے وُ.
بهرحال پروفیسر صیب چې د هایکو دپاره د بحرِ متقارب
د ارکانو کوم ترتیب منلے دے او په مثال کښې ئې د همایون هما
صیب کومه هایکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هېڅ تړون
او نسبت نشته، هایکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزمیه
اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د
بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه
چې د پښتو ژبې او هایکو ځانته یو مزاج دے او د هغې
په دغه تجویز شوي بحر باندې بېخي تقطیع نهٔ کېږي.
هایکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مینه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

Scanned by CamScanner

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو ادا نه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت او غورځېږي خو همېشه داسې نه وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اوولس[20] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دا دے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په غار کښې دیکه کول نه دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکي که ازادې او معرا هایکو پابندي پرې نه دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړه کښې چرته هم ځائے نه ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت او ساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

"د بناغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"[21]

زه منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان یو ځانګړے نقطه نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې ګنې په هایکو کښې پوره مضمون نه بیانیږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نه وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه په دا خبره کول هم بې ځایه نه وي چې ګنې د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې تر سره کړي دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانه انځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع واړه غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښه هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نه شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې شپږ درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې د هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

د مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو د هایکو د اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم د تندې او تشنګی احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین د روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي د هایکو دوستو له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے نو د تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او د هایکو په سلسله کښې به د خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم شیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې د هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره د ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې د دوستونکي ذهن په خپله دغو سلسلو کړیو خپلو کښې راپیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي. او د مضمون د نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته د ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څهٔ د فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته د زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي ګنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب د ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. د هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګن شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

د حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې ګنې تخلیقي روح د یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که د یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. مل

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سائل صیب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسې خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي ځکه نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که یو تخلیقي غورځنګ د هائیکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربیتې یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم بې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو ویلي دي چې لعل په ایرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوی کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائیکو په ورستو د یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته ورېخښي. که داسې نهٔ وه نو د سائل صیب

د تنقید نه پس به چا هم هائیکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالے، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو وارهٔ رنګونو په سبب سپرلے وي او س که څوک وائي چې د ګلاب د ګل ورېمې دې په هر ګل کښې پېدا شي ګنې نو ټول ګلونه به د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څومره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې اودرېدل غواړي (اګرچې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځ پاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائیکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پښتون
جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں ------- اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں ۔"[13]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور
پکار وُ چې دَ اصنافو دَ بقاء په ورستو یو زور اور تخلیقي
قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف دَ تخلیقي جوهر نه
عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره
هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے اوس
که دَ یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا
کولے شي نو هم دَ هغې شاعر دَ تخلیقي قوت نه به اخر بیا
ولې په هایکو کښې ساه اوخي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي
جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بهر
کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې ګڼ شمېر ټپې په ګوته کولے
شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې
څوک به ورته هم دَ ټپې وښلو نه انکار اونکړي . اوس که
محض دَ ټپې پیرایه دَ تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل - مقصد دا چې دَ تخلیق جوهري قوتونو دَ ادب په
هره څانګه کښې دَ ځان ښکاره کولو توان لري - اوس که څوک
نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي -
ښاغلي اباسین په ټپه کښې دَ تغزّل دَ موجودګۍ دعوٰی
هم کوي چې مناسب نهٔ ده. په اصل کښې تغزّل دَ غزل سره تړلے
وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې
تشبّب او عقل سره دَ تعقّل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل
کښې تغزل وي اوس که ښاغلي اباسین دا نهٔ وښل غوښتل چې
په ټپه کښې تټب یا ټپټب وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا وښلے
شو چې په ټپه کښې ئې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه
ده چې دَ ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق
وي. هسې څوک که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي
هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې
هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب
نهٔ شي. بهر حال دَ ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق
نهٔ شي کېدے چې دَ هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي - باید
چې هغوئي دَ هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه - بله
دَ تعجب خبره ښاغلي اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں
میں ہوتا ہے ۔" کېدے شي چې دَ بحرونو نه دَ ښاغلي مراد دَ
ټپې سیلابونه یا څپې وي ولې دَ اردو ژبې روزمره او محاوره
خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر ورانډې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترې راپيدا کېږي چې کښې يوه ټپه په کښو. عروضونو کښې
ليکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلې په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور کوي. بناغلې دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
يا قربان نه علاوه يوه نيمه مصرعه وي - بيا که هم
بناغلې اباسين په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نيمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بيا به راسره دا هم مني
چې ټپې کښې د يا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر
لړې مختصر او د دوېمې مختصر مصرعې په معکوس ترتيب سره. ولې
دا دعوې به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوې.

بناغلي اباسين د فيثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخليقي کړلې ده. او د هغې بې ځايه اطلاق يې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلې
شي نو پښتانه به د خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووينځي. بناغلې دا هم وائي چې ټپې له په هائيکو
طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپيدا کېږي
چې اخر هائيکو ته د ټپې مېړه يا خاوند ويل کومه
هوښياري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نه وي حاصل. بلکه اهمه خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسين صيب د تنقيد په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائيکو غريبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سيمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بيا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړه کښې
بناغلي اباسين څه خفيه قانون سازي کړې وي. ايا دا داسې
خبرونه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مينه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړه خوږ شي.

ګران بناغلي اباسين خپل کالم کښې وړاندې ليکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں .... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[۱۴]

زه منم چې تشبيهه چرته هم نامنه نه وي خو اباسين صيب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غير ادبي او عاميانه
تشبيهه راوړې ده. سنجيده ذهنونه به پرې ضرور بد
وائي. خاصکر په تشبيهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چېرې له ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سورېږي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم ازکم ادارهٔ ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټېپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. او س که بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټي او جدید حیاتو په حواله هایکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبېر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو ډېرګه "څریکه"، "ترائیلي" او هایکو غوندې نوؤ صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لگيا دي.
دغو اصنافو کښې "څريکه" او "ترايېلي" داسې و
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو
او لا ئې په سر کښې پوښې نهٔ ده وېشلې چې
خپل منطقي انجام يا طبعي مرگ سره مخامخ شو
يو اځې "هائيکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
دے چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې.......... دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې
ددې په ځانگو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ونکول او نن دغه بوټي وده کوي
او د بيوې تنه ورې وبې شکل اخلي. د پښتنو
سترگو ته ئې داسې دنگار رنگ گلونه سپړدي دي
چې ښائست او سينگار ته ئې سترگې بربښي."[15]

ښاغلے اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا هم کوي. ليکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

گران ښاغلے دلته يو وارې بيا تېندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتيانو د سره جواز نهٔ راپيدا کېږي
ادب څهٔ شريعت کورټ خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې کښې هغه دې د ادب دربے مفتي او منلے شي نو
بيا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنگ انکسار او افتخار دواړه راپوځائے کېږي
او دا عمل اجتماع ضدين گڼلے کېږي. دا حقيقت دے چې د
اعلیٰ د تلازمې او د علم د وصف نه سېوا مفتي مفتي کېدے
نهٔ شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمې ښکار شوے وي او دغه رنگ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بيا هم ښاغلي
ته دا پته لگېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی
د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خيال گران
ښاغلے اباسين لوستونکو ته دا وئيل غواړي چې ما هر څه
فرمائيلي دي يا زهٔ چې هر څه فرمايم. هيڅوک ئې هم او نهٔ
منئ. يا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسين د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تاثر ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بيا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسين هائيکو ته
بدعت په کوم خيال وئيلي دي ځکه چې د تخليق عمل يو
مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائيکو د تخليقي زړهٔ
چاوُدون را زېږېدلے يو ژوندے شعري صنف او گرځېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دی دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنې په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوی دی.

د ساهو نیکوڼکو د څلیرویشتم اپریل دوه زرم د روداد تر څنګه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري آیا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هېڅ کمے نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هېڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره یې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې ځکه خوښېږي او مقبولیت یې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تره دوه نیکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده- ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده یې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هېڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. ځکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وو منلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے ګکول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کړې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. یو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به اوغواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هایکو دې د پښتنو په محفله دوستانه سیمه بې له څه جرمه تهمتي او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال دے چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غیر فطري ده. بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بیش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپیوټر هایکو" کښې تفصیلي خبرې کړي دي نو بې ځایه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې کښې توصیفي اړخونه شته خو ځنې خویونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان نه لري او په ذهنونو یوه سترې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "یا قربان" یا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خوروي. او ددې ړانګورو د ملاتړه بغیر یو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "یا قربان" د ټپې لازمي جز و نه مني. بهرتقدیر ددې نزاعي اړخ نه یو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هېڅ حال کښې د خپلو تاکلي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولی. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلی چې زما په خیال د ترکیب یو رنګ دے.

ښاغلي پروفیسر داورخان داؤد لیکي:

"د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هیئت FORM بحر یا اهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي"

نه پوهېږم چې ښاغلي داؤد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې "یا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بعض نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به ئې د ښائست د ګڼهو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا کانو ته کچکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو بايد چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا
کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې
اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او
ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار
ډېر ریاضت، لوئ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے
شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع
دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده
چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او
معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې
دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستوماني لړې نهٔ
راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ازم کښې به دا قسم
خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي
د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنه وي. ما ته
پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو
هوښیاران دا هم وائي چې اوبهٔ په ځائے اودرېږي نو
ډنډ شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه،
بلکې د اوبو د رواني او تحرک د خویونو په خپلولو ژوندي
اوسي. ځکه زهٔ غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه
کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. د دې
وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا څخې وي نه چې د
ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نهٔ وي. نو لازماً به خپلې پښې مضبوطې کړي.
ګنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت
فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه
نهٔ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي
شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. ښاغلے سعید ګوهر د دغې
فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او
په درېمه مصرعه ختم شي. د دې منځ ترمنځه شپږ
نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري
هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره
هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې
خپلو کښې هم قافیه وي. دا د دې صنف اوله
برخه ده. د دې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې
مطابق وي. د دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور
مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا
دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه
وي د دې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري
مصرعې دے."[۱۲]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

اندېښنې مه کوه جانانه
داخو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښارېه کښې
ځان ترې ساته ښځې اوږده لري لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړې دې او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ونیل بکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزایېدلي صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په بندولي شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هېڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده بکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي بکار دي.)

هم دغه حال د بناغلي سهېل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دې د مستقل عنواناتو ترلاندې آزاد نظمونه لیکلي شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمېبو مصرعو سره په قافیو کښې تړلې دي او بیا لې د یوې ټپې په ترڅ

نظم سرته رسولې دې چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته ونیلې شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د بناغلي سهېل خټک ټپېز هم د ټپې په سټرکچر کښې هېڅ ارتعاش نه دې راوستلې.

دغه رنګ بناغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال ترخپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د بناغلي سهېل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې هیئتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پیوندکارۍ او قلم لګولو څخې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې وارو صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دې غورځېدلې بلکې د نورو ګټو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولې دې. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې بکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

رنګ جامې ضرور اغوستې وي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډو تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د يو خاص قسم ګډېږ او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هایکو ښه نه ده - د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هیڅ خپلوي نه لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان ور رسېدلے دے.

زه دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نه دے خو ولې که يو بهرنے صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښه په ایمانداری سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمت ګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا کړے دے چې تصور ئې هم نه شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اودروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل (٢٠) کاله اګاهو راغلې ده. چې يو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلے ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نه صرف ځواني او ځوبن راغلے بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که دا سې کېږي نو دا ددې خبرې روښ ثبوت دے چې هایکو نه صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز را څرګندېږي چې هایکو کښې يې لږه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري ځيزونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نه شي ساتلے زما یقین

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَهایکو دَ منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته یوړه نه یوه ورځ خاخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې دمونې ثبتي، ژوراثار او ژوندي شهادتونه دانبکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې کني زهٔ هایکوله په ټپه فوقیت ورکوم نو دې بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي - چې ژبه او ادب پرې وده مومي - ذوق ته پرې تسکین رسي - ذهن ته تفریح بخښي - ضمیر پرې راببیداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده - بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوبنې او ناخوبنې باعث ګرځول هېڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده -

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب ښځې خوا خوږي نشي کېدے - څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ او س هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري -

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخـــذات

(۱) آزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هائیکو تجزیه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ ، مای ، ۱۹۹۸ء .

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۳) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۴) مشتاق مجروح یوسفزے ، اٹی ایٹو کو هائیکو ، غیر مطبوعه .

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز یابو حیدر روډ پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۶) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۷) مشتاق مجروح یوسفزے ، اٹی ایٹو کو هائیکو ، غیر مطبوعه

(۸) ایضاً ایضاً "

(۹) ایضاً ایضاً "

(۱۰) پروفیسر داور خان داوُد ، ټپه او جدیدیت ، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء -

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت یوولس نیمې بجې ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۳) اباسین یوسفزے ، هائے کیون ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن

(۱۴) ایضاً " ایضاً "

(۱۵) زبیر حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسین یوسفزے "هائے کیون" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ایډیشن -

(۱۷) پروفیسر داور خان داوُد ، ټپه او جدیدیت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعید گوهر ، "دَ پښتو شاعرۍ او ووه اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې دَ ګران پروفیسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ هغوي په شکریه او ډېره مننه -

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مهٔ کوه

اے دَ کلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړهٔ دَ ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله دَ نبوّت ختمه کړه

نښته پروا که سنګسارېږمه زهٔ
مرمه په دې چې داسې نهٔ دي پکار
کاڼې دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

نن مې له هر څهٔ نه يقين پورته شو
ميانـدې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به دَ چاچولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران دَ پښتنو وطنه
اوس در کښې نغښې دَ ژوند پاتې نهٔ دي
زامن دَ پلار مړي ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړي ملجا نه بيا مې نهٔ پېژني
مور به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې پښتنو پرده شي
چې دَ انګړ ګلونه او شوکوي
تربنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ونې تېروُم
يو خوا پېټي کښې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جينکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وښل مې سترګې به اوس نهٔ پېټوي
ورته زما دَ وينې ډِرپ ختې دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګيله څهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانديې کور ورانوي

پرې به هوارې کښالې شي بلا
که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غريب دَ خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې یوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاسته که ددې خوږ کاڼي وو
نو ګیدړانو به وو تېول خوړلي

شمېر زهٔ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انړویو له ځمه
مینه کوه خو راتر غاړه نهٔ شي
چې دَ جامو استرې مې ماته نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړې په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرینې ښهٔ دا ده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راکېږ شي د زوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

○

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راوځي
رب دې جولۍ کښې زمونږ خېر واچوي

○

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شبېږې تبې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کره ځي

نو زما شونډې به پترۍ نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

○

ستا بې رخۍ د هېرېدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
ویم که مې تږول کلې په کاڼو اولي

○

وائي زما غریبي بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته وداونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

په لوړو تندوي پروا نشته دے
وائي په ګېره دې نفره یم خو
راله پیدا چرته د سر سپوږي کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مینه زما د غلو ختا خو نه ده
چې يې په لاړو ګړ کوے شیریني

دا چې په خه فریب کښې ګیره يې ته
ستا سر تیزي به هله ما منلي
که د اوبو لاره په ژرنده نه وه

په پټو ستر ګو يې باور مه کوه
شیریني یام کوه چې تېر نه اوخي
د ملا منګره د جمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګینه حادثه ده د ژوند
شیرینه ژاړي چې مې سر غوڅوي

بې ځایه نه دي ویرېدل د ښکلو
زما د تندي انتها داسې ده
بُت هم ریږي چې زه ساه اخلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د رندو دے تاته ښهٔ پته ده
ته د کمڅو ولونه مهٔ پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړې خیرخو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله ډولۍ کښې ځغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څهٔ ننګیالي دي قاتلان د سیمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خیرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اختلے نهٔ شي
څوک به په کانړو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چېو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانیسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نهٔ لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېریانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

سترېتیس زمونږ د لارې خنډ خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د ینګاې ته په یو دو را اوځي

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې واڼي
کوه چې هرڅا سره مینه کوے
خو شپې له ځاق کور ته را اورسوه

په هیڅ فریب دلاسه کېږم نه نه
کټ چې پرده شو خودَ نیمي شپې شو
ستړې مې نهٔ ورځي که ډېر ستړے یم

زړهٔ کښې ئې اور د مینې بل څکله شي
د چا په کور کښې چې شېږینې نهٔ ما
لوږه ژوندي ، انغري مړهٔ پراتهٔ وي

ځمه سلام د هواګانو په رُخ
یم د سپېریانو د ډولۍ په مثال
ځان راته مهٔ سپاره بې کوره نهٔ شي

شو ناره مې رو رو د بچي شنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګېرېمه چې
دوه توري یو ټکي کښې ځانځ څنګه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داري وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تا به لیدلي وو رنګونه زما
خو که دې ستړګي پټې کړې نه وي

○

زهٔ خو دنیا ته فرښته ښکارمه
ډیره له دغې ویرې نهٔ خرابه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

○

څه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دي قتل تورياليِ دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې ښکم سره څم

اوس به په دې کښې تاته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
منې زما او خوښه خپله کوې

○

دَ برسنلۍ ګل يې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته يې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

○

چې دې بهر کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بیا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي ځوانۍ به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګه ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
ځه به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته وېل
سختۍ بې ځایه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مهٔ وایه دا چې فرښته یمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږمه نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلي دي په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نهٔ وایمه
خو لږه منړه ترې ضرور خلاصوم

دَ مینې لار کښې چې تېندک شمه زهٔ
شیرینه اووائې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې ئې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کېږي اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سېلاب يوړله

شيرينه وائي له تازار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کېږي نه دي
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مرې کېږې چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيند خانو تول دې
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبايللې که پوزه کږې

او وائي خپل عزت په خپل لاس کېږي دے
چې شو کوي مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تورې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووائي هاګۍ واچوه

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دې ما په هیڅ ویلي نه وو
خو واره چې خولې مې و اوخوړې

ځوانه ځوانۍ او د سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وو مونږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نه لري
حد کښې دې اوسي ګنې ښه به نه وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

تېښته د ژوند له تقاضو نه کوم
هر څه په سر سترګو منم شیرینې
خو ګوټ اویو کښې دوبېدل ښه نه وي

خدائې شته دشمن مې خوشحالېږي په څه
دا خو مې لویه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دې خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مرګ مسکې مسکې ګوابنونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پښیل زور باندې ژوندے ساتمه
کښې نو زهٔ خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

ژاړي له سره لوپټه دړې کړي
واڅي بصر له کوره ښپې مهٔ کوه
کښې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهیږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نهٔ ده

څوارلس کلنیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نهٔ ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالیدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږې تېښتې مې اولیدلې
پرې مې کړې نن ځان له د بې هتو څوکې

Scanned by CamScanner

شپه کښې له کوره پښتنې نهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خوځه خېل کالهٔ ته
دَ نمر ځاته نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تود شي به بیا
ما سره ستوري پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو شېرینې زما
دَ زانړو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پړپړ دوه ښکله په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسې بې خوندې نو تهٔ
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هېرو قلم ترې راخستلې نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وائي
راله په لاس باندې ګهرې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بیا به ځاروو ته بوتاوه کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څهٔ او چاته څهٔ بانه شي
دَ شلو ژرندو که راوتې وې خو
ګېر شوې اخر دَ لوېټې پسکې کښې

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه ډېره دَ پښتو پالنه
پلار ئې په سونډ پانلې جرګه کړې وه
لور ئې دَ شپې تیارهٔ کښې کور پرېښے دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلي شه
سوچ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړي چې ماله پلو شي دَ سحر
څوک ئې پلوٌ قدرې هم اونهٔ وېني
کور ته دَ شپې تیارهٔ کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان یې یو نسې جولۍ ته د چا
واڼي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس رالره راکړه ګني غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور یې نن پلار ته په حيرت اوويل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اووائي نهٔ پورې کوم نکرېزې
رانه چې بل وطن ته ځې مېنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اولګي

د ښېښتې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوې

څوک ورته پوره هم کتلے نشي
آ چې سر تورۀ را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېته لوېته

Scanned by CamScanner

ساړۀ ساړۀ اُهونه څله کوې
ستا د خولې تاؤ چې راپورته شي نو
اوبۀ اوبۀ شي ټول د واورې بتان

زۀ څۀ تپوس کوم او ته څۀ وائې
يوه خبره دې هم روغه نۀ وي
تا جوړ په اوبو باندې سوړلې کړېده

خوښه دې خپله ده خو ياد اوسه
ګرځې به تل خاورې په سر سپونې
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولې

د ښار ما حول درنه څادر لرې کړو
ياد کړه جماز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په يو دَو دننه

وائي بې ځايه طمعې مۀ کړه له ما
اوتېره دا ټولې په سپورې ګڼې
څوک به سپوا مانه خرابه نۀ وي

زۀ ئې له ځان سره حيران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د عمر
پېغلې انګې کښې په خړپوسو شولې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يم د تعبيږ د بلاګانو خوراک
په کوم فرېب بانديږ دهوکه کوم ځان
ياران په بهره بانديږ پياز ګرځوي

دا ښه انصاف دے آفرين شه په تا
يو خوا اوښان خلق په بهره وهي
بل خوا څوک ګفت قدري کولے نشي

پردي وطن کښي مي زړهٔ خورغوندي شو
له ځانه ورکي ښايسته پېغلوکي
مسافران درته يادېږي کنه

ماښه دا چې ستا د زړه ښهٔ ښه
خو چې زما ګرېوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

ستړي په ما بانديږ بېخي توري دي
کور ته په ورېږه موده پس راغلمه
په سرو جنازو مي استقبال مهٔ کوه

دومره زبېښلے يم د ژوند حادثو
اوس ته چې هر کور کښي ميوه اونيسي
په ما د ګانو بارانونه کېږي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
وائي خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شو چې له کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاؤ پراته يو

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
منې کېده نه ځکه تېر ماښام يې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د يکنک په خوند پوې شمه زه
ذره هم خپل سي ته نه پرېږدي ما
شپږينه ماته مېلوکان ګڼړوي

دا نه چې پوې نه يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چتې پسې باز پرېږدمه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمڅو ولونه مه پرانيزه
چرته تيارۀ لار کښې تيندک نه شمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
څانونه غلي کړي چې ما او وینې
څه رازداري خو شته د مور او د لور

زه چې د سیند څپو ته ګورمه نو
راشې په سترګو مې لاسونه کېږدې
وایې څه او وایه چې څوک یمه زه

ښه روغ رمټ یم چې بصر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوید کړی دی

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دی
د رنګ سپېړلو پېښې پرېږدو څکه
موږ په صحرا کښې اوبه څوړ کړې دي

موږ په سپوږمۍ ته دوه پښو ختلي
افسوس خو دا دی چې زموږ د کور
درشل که او درېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څهٔ وایمه
بنګړي دې مات شه د پېنزیبو سره

دې ستم به څهٔ تعبیر کوي څوک
ښهٔ چې مې غرق کړې نو شېرینه وایې
توبه توبه داسې به بیا نهٔ کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کېږي شوې
د میاندو تینو کښې شودهٔ اوڅښولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېرولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانهٔ شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زهٔ د ښکلو نه تپوس کومه
د زړهٔ د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د یتیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوځ حق شته په دې ښکلو زما
چې يې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونيسم
دَ ښائسټونو، دَ جمال شاعر يم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزي تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال رابښکلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان دَ زړونو اوړو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نيسي

ساه راله ووبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ ګل سينه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَ خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې. ماښام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مهٔ کوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوبدې ماړه شو
خو ملکان د کلي
د لوږې مړه شو

○

څمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

قد مې لونېږي
او جینکۍ د کلي
ماته پسخېږي

○

غم مې لږ سپک شو
ما اوښي ته کتل
ځان راته ورک شو

○

مخ مې سپک رنګ شي
چې پسرې هوا اوګلي
آینه زنګ شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دې سینو کښې
شپېلینې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

◯

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

◯

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې شپه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژرنده په وار وي

◯

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

◯

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مینوې ښېرې
پـه هر قــدم څوځوري
د خلقو څېرې

اور کښې انځېتي
ستا تصویرونه گورم
خوب رانه تېښتي

گور ته دې زړه ځي
ژړنده د سوال پیاله ده بو
چېرته کښې گرځي

پـه تال چې ځانگي
ځنې زړهٔ سترې پېغلای
اور ته وردانگي

ځې چې دې ښکل کړم
خدائې شته د هرې سیمې
خاورې به گل کړم

نیت دې خراب دے
گنې نو هر وگړے
گل د گلاب دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې تهٔ
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بڼې سپک شي

څنګونه کېږي
په تویودو دَ وینو
تندے ماتیږي

وینې به تل څڅکي
چې دا ښاریان همیشه
پیی دَ بوتل څڅکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
ئې څه زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وېنې خټکېږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي وېجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

داڅهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

خوشې فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څنباک چې کوې
اوس په ولاړې

هسې به وشلوشې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځي
کومې به شنړوشې

شماري بس ستوري
دَ شپې داپاسوي ما
کار داله ګوري

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړي
دَ ګلو لښتې

سندري وائې
دا تول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اونو سپوري

اووايې پوے شوې
تهٔ چې مئين شوې په ما
لاړلې توے شوې

تيکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچي مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نيمه شپه چړهٔ کښې
دَ بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
نهٔ راځې خولې ته بېرته
توکلې لاړې

دا څهٔ قيامت دے
ځواني دې شوخه دهٔ او
تصوير دې نت دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې دستور شو
پاڼه چې ستا زېړه شوه .
نو ځ دې سور شو

○

کور کې تنها يم
اوس به د زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښايم

○

ژوند څه رنګين شي
ورېځې تښتي په شا
اسمان به شين شي

وائي کوکو يم
راته پسخبرې ټپې
زهٔ هايکو يم

○

قصه خانې کې
ښکارې ګکارهٔ څخونه
په آئينې کې

○

يم په وسواس کې
کلونه مراوې نهٔ شي
د چا په لاس کې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکلو شي
د زړهٔ درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپورے
وائي هر څهٔ منم خو
راته به ګورې

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړهٔ مې ویښ دے

راته ځغلېږي
وائي یغني ډېره ده
واوړې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
یو ګل اندامه

زما حیا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پناړونه نغښتي
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زهٔ
دار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آینې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو
راکښې مستي راغلې
سر چې مې سپین شو

اوبهٔ دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه ځ دې تور شه

سر که مې سپین دے
په هېڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شین دے

Scanned by CamScanner

دَ کلي خلق څهٔ ړاندهٔ خو نهٔ دي
خدائے شته مرے ته به دي لاس پرېوځي
چې دَ هتيانو غلا په ټيټه کوي

اووائي ټول دَ اکيجن کمے دے
ايټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېونې نهٔ دي چې تا يادوي

زړهٔ غوڅوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څومره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
خپتې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
يو بل ته اوس دَ مينې خط نهٔ ليکو

دَ خپل بنايُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پخوي

شېرينې تا سره له دغې وېرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتېبې ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن يوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بيا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوره سرې ته مې په زور وادوې

چې مزدورې په کومه ورځ اونه کړې
بچې ئې تږوله شپه د لوږې ژاړې
د مزدورانو ورځ دې نه نماځې ځوک

داسې ښاغلې هم ليدلې دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې ئې زما ديدن دا ياد شي کله
بلې ته اوښکې په سره غرمه کښې
زر د کونترو سېل را والوځوي

ناساپې کړ يکله کړي نيازبينه وائي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولئ
خو چرګکې په لاس کښې مه رانيسئ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ زړهٔ درزا مې په اختیار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په یو درز درې شوه

يو سمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځاۓ راکوي

يوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رابښکل دَ ادیرې حدونه
ټول بيا دَ يو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځایه ما سره ایرې مهٔ وهه
ږمه بس ږمه وي که هر څهٔ وائي
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک یې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زېړګي يې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما ووېل
دَ لېونۍ شونډې يو رپ اونيوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه انسترویو اخلي
ساه په سکیندو شي ځه په کرانه واني
ستا سوځه خیال دے د واده باره کښې

په چاپېر چل کښې خرابۍ دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختۍ اونکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خېتې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج یې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نخوره کړم ازمېښتو نو د ژوند
شېرینې ستا خانه بد وش یادونه
اوس د زړه دشته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صد رچوک کښې
ګماډي ګلیا دي اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرم دَ حچا، سزا دَ چا لويږه ده
يو دَ پوليس له ستړګو ځان ساتي او
بل په يوه پيسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګوره که غر نه ګوو
ګني خو بونه به مو هم کړو حرام
موږ ه دَ چا ميراث خوارهٔ خو نه يو

زړهٔ يې غلبيل، زلفې يې تار په تار وي
وبېل يې زهٔ وېره بې خوښنده يم
ګني نو تهٔ هم هېږدې شې له چا

شهزيني اوباسه زکوة دَ حُسن
دا افتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خيرات نهٔ کوي

سر به بې ځايه درله څهٔ خوږ وُم
دَ پښتنو له هوښيارۍ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

په څهٔ پوهېږي نه ماشومه يې لا
دروغ رښتيا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونيسي

Scanned by CamScanner

لاس راله مه راوړه ناداني جينۍ
بلا کړمي ده په وجود کښې زما
پام چې پټرۍ چرته لمبه اونکړي

دړې تورزنان به داسې هم اووينئ
چې يې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تورپورې کړي

شېرينه اوواڼې په ډېره مينه
چرته خو لار غلطوه لالیه
وېرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې څه بلا يې ته يې حسه جينۍ
زما د زړه د قيامتونو درزا
خدايګو د کاڼي بت کښې ساه راولي

يې د سرو سپينو خزانه شيريني
درته خراب د چا نيتونه نه شي
کمڅۍ را اوسپړه، ماران پرانيزه

دا نظر ونه به تېندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کږو وږو لارو کښې
وه کلالۍ سم کړ ځېدلې شي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ځوند دَ حُسن ننداري څَهٔ کوؤ
درانهٔ پښو ونه مو پراته دي پهٔ سر
کالهٔ ته ځو که چرته ملا ښیغه کړو

پر پړ ده چي پېغلي ځي په خپله لاره
چېره ئې مه کښې ستومانه به شئ
توري ځلې دي که راپاري شـولې

وایم چي تېولې ستوماني به اوځي
خو ولي دا ارمان مې اوښهٔ رژي
کور ته چي راشمه نو لا ستړے شم

شیرینه اووائې قربان شم له تا
غزل غزل مې راخورېږي په زړهٔ
ستا هائیکو رانه تېږي هېږي کړې

دوه ورځي ژوند دے تاته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېږمني
سر کښې پر پړ ده دَ شیطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چي قدم بږدم دَ کابل جینکۍ
راته په لارو کښې شینې ي کلونه

Scanned by CamScanner

زهٔ يې له سترګو لګېدو اووېستم
مالله قسم راکړي چې غږ مهٔ کوه
او خپله تهول کلے خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوږې نهٔ دي
غریب سړے یم خو ګل څانګې زما
دَ چا عېشونو ته پسخېږمه نه

ګن تصویرونه شي خوارهٔ په ذهن
عېن چې په نیمه شپه زمونږ کلي کښې
دَ سپو غپا شي ، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نهٔ ده
غوټۍ چې ګل شي په قیامت کښې دَ ژوند
ځان راته وېږ خدائېګو پیکه ښکاره شي

زړه مې اونیسي ، سنګو کښې واڼي
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نیمه شپه بهر مهٔ اوځه

سېند ته ګلونه ورکندار کړي واڼي
څهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مېنې کتابي مېنې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران شپې را بېکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلې
کچه کوروننه چې اوبو اوړي وو

○

دَ انتظار هم څه حد ونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

○

وي دَ ښایست دَ بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګڼو کنې چې اوبۀ وي روان

زما دَ خاورو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپېږ یې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

○

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند
پېغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوي

○

توبې ویستلې یو نوکس وبُل ئې
کور کښې چې صبب نهٔ وي بي بي ظالمه
دوبر ناروا کارونه اخلي له ما

Scanned by CamScanner

هر څوک چې څه اوکړي، رېبي هغه
لار کښې کښېنه ماه خپله لار اُخله
ستا پېغېل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده ، ساړهٔ که دې دَ ژوند اوېدل
پېغلې مستې به درنه تولې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې وېرې نهٔ پرانيزم
زما دَ زړهٔ په رنګې تهٔ اونهٔ چوې
تهٔ چې شېرينې پوکنې پرسوې

زغم به کوې ده کله حالات شي خراب
لاس چې دَ ورور مرې ته وانهٔ چوي
دَ کور انګن کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ دَ تهول کلي نه نفرت ورکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما کله يې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بيا به ترې ګرځې او ښزې جوړې وي

زړونو کښې اور د مینې بل کړې ګټې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدا ښکو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه د ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښل یې راغله یوویشتمه صدۍ
څې چې د کور درشلې اوغورځوۀ

شپېږینې زړهٔ دے نرم شوے نهٔ دے
نمائشي اوښکې عبث تویوې
کاڼي اوبو کښې وراستهٔ کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د ورو
لکه د چرګو د بچو بُغري شي
اونځلي خپلو کښې ډېران بیلوي

لږ انتظار د محرومۍ یې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هاګو باندې بچي نهٔ کښېني

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دَ قام تور سرې دې سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غومېږي غومېږي پېغلې اوس
ګرځي خيرات پسې ، واکې غورځوي

○

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ کلي
دَ کوم چارې مزدورې هم اونيسي

○

مات شي بڅنې دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې ټول دې په اوبو وړي دي

لاړه شپاړسمه صدۍ هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق دَ غار نه راوتلي نهٔ دي

○

وېل مې راغله يوويشتمه صدۍ
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را اونهٔ ختهٔ، شپه تېره شوه

○

تا به وېل چې مړه ژوندۍ ستا يمه
خو داسې کوې مجبورۍ دې وې نن
فريم نه چې تا زما تصوير لرې کړو

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نهٔ دي
چې په ځنګل به مې اوده پرتاه وې

ده‌ېره کم عقله يې زما لېونۍ
اوس د چا خولې خو څوک کنځلې نهٔ شي
زما په سر پا سره شر مهٔ کوه

موږ په جامو کښې نهٔ ځائېږو وېړه دي
چې دا ده راغله يو ويشتمه صدي
کور که سو وران شو، نو پروا د څهٔ ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
مالا په څه سترګو کښې چې راکوې
ستا په کنار کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حیثیت څهٔ دے ستا
وېل يې غواړم چې بربنډ نهٔ شي څوک
پر تو غابښو نه جهلوم لالیه

پېغلوکې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څهٔ چې کېږي پابندي نهٔ منم
زهٔ خو څهٔ ستا لاس ته ناسته نهٔ یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ مې تښتېدلی تښتېدلی چې مېچن کښخوې
شپږ یې خپس په شې دمه پکښې خوره
رب به زمونږ ه دا نېستې غوښې کړې

○

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بهېږي دَ شپې ځوانۍ ده
سپوږمۍ په دې کښې هم ستړونه کوي

○

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ دَ بې خوندۍ اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږې دَ نکهت قافلې
ګله دَ ګل وږمه وږمه خورېږم
خوبونه وینم تعبیرونه وېشم

○

تږوله دَ زړ او زور خېره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک دَ ځیګرکو هلو پروا نهٔ کوي

○

دَ نوي نسل څومره لوئ زړونه دي
دَ پلار نیکهٔ هلو ونه هم ورکوي
په ادیرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نهٔ کوې
لور دې مدام ما سره ژبه کوې

لږهٔ سر تېزه ده یه خویه نهٔ ده
که دغه یو عیب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جینۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې چې
زهٔ هم دَ هاڼې بلهٔ پرېشر مریض یم
زموږ دَ دواړو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پېتاوې ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زموږ دَ کور اووهي
اوواڼې ، خان وېل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي دَ کلي
واغوندي پېغلې دَ رېښمینو لباس
په ما دَ اوسپنو نینې اوچېچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا آزار دې چرته اونهٔ وهي

Scanned by CamScanner

زړه به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله او خوږم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نېکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه مې هم نیولې نه ده.

دې کېنې څوک لاره د منزل اوموي
ګوره ځنګل کېنې بیا په نیمه شپه کېنې
د اورکو قافله لوټې کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خېمې کړې څوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
پړق د بجلۍ شي د باران شېبه شي

باران شېبې شېبې ورېږي مګر
اوروونه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې کله څاڅکي څاڅکي کېږي ګلې
دا تنسـدغـرـ زړه مې اور اونه کړي
شـابـه شـېبې شـېبې راووريږه

دَ خـدائـې کارونـو کښې څوک څه اووائي
ماچې ئې طـمعې دَ خـوږو کولې
دَ کرېلې نه هـم ترخـه اوختـه

يـمه پـه هـر ښکلي مئين شيريني
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائې
ترېنه دَ نـمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرتـه پېغلې سـتومانـې اوباسي
ګـټې نـو داسې چرتـه شوي نـه وو
دَ کـوثر غـنچې اودَ چينار اونو کښې

وائي جـولـې بـد مې ترڅوخالي وي
ګلونه نه کېږي اننګې کښې زما
ما چرتـه شـاړکوهي ته اوغورځوه

زما ژړا ئې دَ زړه تاوْ کـمـوي
دَ پـشـکال خـوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځـاري دَ بارانونو لاري

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسپاري خلق سرو لبو ته دَ ژوند
راشي بیا یو ساعت له نهٔ اودرېږي
ښکلي، زمونږه دَ وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو يې پخلا کړم پـدې
سر مې ماتـېږي لېونے نهٔ شمه
يوه د سـپـړين کولمې خو راکړه کـنه

پېغلوکې هر قدم په خيال اخُله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله .بجلۍ سخته جټکه راکړلـه

ښـهٔ سمه دمه وي کاروانه کوې
خو دَ شهلا زړهٔ کښې خهٔ غلا ده ضرور
ساکـ ترې سيلۍ ديوسي چې ما اووينې

دَ زړهٔ دړزا راله په ځانـُ اودروي
ټک ټک چې اورم دَ ګړيال، شـېرينې
وايم که ما باندې څوک ورزې کوي

ګڼې اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرۍ غلے شو
پېغلي چې خېـو کښې ګونګړوکان اوترې

Scanned by CamScanner

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټۍ هوارې څه شي
پېښې چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټ اووایې
د سرو نتکې راله جوړې اوکه نه

سم له مابنامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناڅه تیاره خوشته دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چا وس کښې نه وي
هر څه کېدے شي لېونې خو کله
کملونه کښېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس په پښه دې باندې څه زړه خوږوم چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه رواني نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

رب ئې ژوندي لره خو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي آباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
پېغلې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړې له ځان سره بهار اوروونه
لمبه لمبه پېغلې سوزېږي خلق
بل دې د ژوند په هره لار اوروونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

زما تصویر ته ئې ژړل ویل ئې
پېښه د مرغۍ مې درله هم راوړې وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

څهٔ زوروَر دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځائے راکړه د زړهٔ په کور کښې
تا ودهٔ، ساړهٔ کله د ژوند ما اووهې
زما به ډبل نمونیا شي ګلې

شیرینه ګونجې په تندې راولې
وائې رښتیا رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې زنځوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نهٔ کوي
او وائې ټول خوندونه یو رنګې دي

ستا د ښائست د فریبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان او پېژنم
ما د بوډۍ په ټال کښې مهٔ ځانګوه

خپلو هڅولو ته شړینه والې
سر ته یې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه دَ پشکال لېونۍ

پوزه دې پرې نهٔ کړې دَ قام لېونۍ
درنه په لاره تېرېدلې نهٔ شم
تهٔ دَ وادهٔ نه پس هم سمه نهٔ شوې

پېغلو وېښل مونږ ته ګناه نشته دے
چې دَ خپل کور ورونه بند شي په چا
نو ښا ښا چا سره لار اخلي

ې دَ نازونو لویاى شپږینې
ځان چیاله ورنهٔ کړې په لاس ومنه
کنې رنګونه به دې ټول والوځي

وانې ګیلې دې په سر سترګو منم
مانه باد وړې غلطې شوې دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې له ځي

میاندې په داسې ښتنو بورې شه
پاسې پردې تورسرې او تختوي
بیا یې دَ خوېندو څوک تپوس نهٔ کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ددې خبرې څهٔ جواز خو به وي
خدايه شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېښوس الوځي

خدايه شته خبره به صفا کومه
دا خو ښځې بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوښدې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرين ښهٔ نهٔ وي
هيڅ بيا له خپله ځانه نهٔ شي خبر
ښځې دا پاسي خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه ځله کوې
پر مېړه د سر سپورې دې مهٔ ورکوه
خدايه شته د کور اونې څوک نهٔ پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نهٔ وي
چې ستا چينار چينار ځواني شېرينې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکانې نهٔ وي
خو چې ګلونه نارنجان اونيسي
بيا مې سېزي ستا د بدن خوشبويي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

زړه دې له غمه تېرېدلې نه شم
هر څه ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار رابانديې مه څېروه

په مړو حساب دي تماشګير د حُسن
ستا د نظر تاؤ يې چې اووهي نو
د کيکدانو اوښي چپېړه اونيسي

ستا نرمېدو راکښې سختي راوسته
چې را رواني دي شوي اوښکي په ځ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼي شوي

په څه نا ترسې اوړېدلې يمه
وائي که بل چاته دي اوکاته نو
ستا کسيرې کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو ياد اولره
چې جوار کړو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مينه کوو خو مينه پيژنو نه
ته د هوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولې دے ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

بره د ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه د مار خپله ده شېرینې زما
لږه په خیال ګرځه سرتوره نه شي

اووائي ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو د ناموس سودا مې مه کوه نو
هر څه به ستا له سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره واروي شپېلۍ کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائي ژوند دې شو ګیرو اوخوړو
په نیمه شپه چې اوبه خور له ځې نو
خدائګو زما له زړه نه اور پورته شي

سترګې به خاورې د پېغلو کو ورشي
د شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
ځانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

رب دې په دې خبره ما سره نیسي
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند ترې بیا اوبو اوړے وي

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې ښځې پکښې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څهٔ نازلېږي په مونږ
پکښې تور سرې چې سر تورې نهٔ شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

شپې بیانې او ښهٔ ځوانړې به د میانې
باران کله لږې چېرته اووربږي
نو هوا ګانې سوړ د چم ښځې شي

ښځې ښځې خپل خاوند ته اووېل
ګرانه! که ماله دې پتلون راوړه نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده ښځې لشه اوویسته
جوړې خاوند دې زوکړو اوخته
تا خو د بوقي نه بلا غوښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه سپېځلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره د لوې ډېرانه اخلمه زهٔ

سټا د اوږدو زلفو بلا واخلمه
د ژوند طوفان کښې په چا ملامهٔ تره
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

د محبت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډا کانې کوي

وائې له لور او خور تپوس کوي څوک
کوځې چې هر څهٔ کوئ، سټاسو خوښه
زهٔ د پردې ډېران خځله یمه

ماتېږي کاڼي تل په کاڼي باندې
زهٔ جاروګې چاته وهلې نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائې دے خو غورځنګ نهٔ کوم
ګنې په ما باندې د ښار مېرمنو
نن د ګډانو غوټې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ تا ته ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چا ته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
څکه بلاخراب سړی شومه زه
شرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایکو په خوند پسې د ژوند رانده شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپېرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شرینې دېره ناآوازګاره ئې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځوانې مرګ درته یادېږي که نه

د زورآور اوبه په لوړه خېژي
آ چې بدخویه یادېږه کلي کښې
د خپو تلې مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خوږ دې کړمه
زه به چکر کښې خاڅخا راتلمه
راته چې ملامته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سیند ونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مڅې غونبسه بلا کړمه وې

○

سر توره مهٔ شې خودَ ناز مېږ مېنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

○

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هډو ځواني رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به رسېږي مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پېټو کښې کړوندې مهٔ کوه

○

یو څاڅکے وینه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اولیدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

○

او خاندې غوږ کښې راته اووائې پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

اووانې تږولې دَ قسمت لوږې دي
خلق تګیا دي سنړاکان لوټې او
زمونږ ه ننګې مېنې پېره نهٔ کوي

وائې تر څو پورې به زغم ته ږېږم
زهٔ درته کور کښې لمغړې کومه
څې په کوڅو کښې لوږغې کوې تهٔ

کم عقلې هسې پرېشانه يې تهٔ
دَ محبت غمونه بوجه خو نهٔ دي
سترګې پټو باندې درنېږي کله

منم چې ګړنې محرومې مو دي خو
کلے زمونږ ه هيروشيما نهٔ دے
چې دَ سپرلو پکښې ورېږي شنډې شي

مينه اوباسې له زړګو نه ويرې
اوس که اوبسان ساقې شيرينې زما
نو دروازې دې دَ کور تېږې نهٔ شي

اخر به مرشم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نهٔ اودرېږي
آ لېونے مې هميشه يادوي

تت چې دې نهٔ شي دَ ښایُست رنګونه
ځان زهٔ دَ مړک ښخنتوته نیسمه خو
لکه دَ سوي لاس یه تا ساتمه

اووائې ټول دَ اکسیجن کمے دے
هیڅکو ته هسې خوشحالیږې ځله
څوک لېونې نهٔ دې چې تا یادوي

دومره بلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نهٔ شمه
دَ کوهې خنډه په کوهې اولګې

وار چې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه
څومره خځلې ورته اوغورځیږې
خو پلیتیږې نه روانې اوبهٔ

دَ ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوي
راته معلومه دَ رقیب توره ده
ما دَ جبو له ماره مهٔ ویروه

ستا په قرب کښې ځنګه راشمه زهٔ
زما دَ ژوند غرمو کښې سر سپین شواو
ته لا دَ توي پشکال کیدې ځې

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې یې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه ګنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په خټه اوړ لګوي

رب دې دروغ کړي خو وېرېږمه زه
زما احساس داسې ښکلن غوندې شو
جوړ په دې کلي کښې چینې او چې شوې

وېل یې رب دې پکښې خیر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي له هر څه په ما ګران دے ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاص شمه

چې مې په زړه باندې تياره راځي نو
سر کړي سرتور لوپټه اوغورځوي
وائي را اورسېږي سپېره بابا

راباندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو پکښې غوا لنګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چېنار اوني له مونږه اوځي

رب دې کاڼه کړي د شيطان غوږونه
نيه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کارکښې کار مه لره
ښځې ما خپل سړي ته پرېږده ګڼي
تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

Scanned by CamScanner

شیرینې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغېږي
څو چې ګزک نه شي پرسوب او نکړي

لاس یې تنګ شوی د خاوند دی ځکه
وائي که ماله یې نتکی جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاوري ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر ګوټلي نه دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدایه شته څنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دی چې
زما دښمن به په ما وز نه کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورین وجود بلا واخلمه
اوړې کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

میانې دې لارې د بچو څاري خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن اودرېږي کله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

زهٔ تقاضې دَ محبت پسېږنم
شېرینې څنګ کښې مې ویرږې څله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اوواڼې دومره نادیدکه نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چارهٔ په ړمانه منړمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي؟

دړې په بې ځایه وخت دې اورتېلم
داسې لل ګل شومه شېرینې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګې اوشړي

تهٔ به له لوږې نه مړ شوے نهٔ وے
ښکاري! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو چالو کښې بچي راوړي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد فامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه ترې وېستلے شم په دوو ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

نور د فرېب دامونه مهٔ غوړوې
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ د دوو مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوې دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړلے نهٔ شي

د بې حسۍ هم و څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

Scanned by CamScanner

خدائے شته په زړهٔ کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

○

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

○

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې او د سپېد شېریني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

○

او وایه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستا سو چړګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او موږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

○

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ او نهٔ شو

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دېرې بې خونده چينکې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ پاتې روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لاره کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مينه ده خو
بيا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستا سو مرتبه لويه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړې
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ يُو

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چا
خدايګو په ذهن مې تيارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ .عجلې بلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو لېونۍ په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوندره وسيلې لټوي

زړه مې يو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به ياد کړي د ګلونو په سر
دا هواګانې چې ورېږې خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائې شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېشي ورېږې د ګلو

محبتونه فاصلې نه منې
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ څابېلې کړې نه دي

ښېرېنه وائې که سيلۍ راغله نو
خدائې شته چې پرېمخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وېښو اوخوړه

په يو نظر چې به ئې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله ښېبه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونه ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا د وس خبره نه ده
هغوي د سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له د کور اوني وهي

د بد نصيبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شپېلينې
د طوفانونو علامې ښکاره شي

هيڅ پلنبې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې د خپلې زمکې

بې له خپله وجې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې. د رقيب سترګې دي
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
د سپي خرمن په ځان راواچوي زر

وينه مو جام نه شي واورينه شپه ده
منم شېرينې ډېره ګرانه ده خو
کټوې پخه کړه د زيتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که اوسوزې بېتې نه بښهٔ وي

○

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عیشونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اورې کښې
ځان ته بېوزې هم وهلې نهٔ شو

○

دَ چا ناموس پکښې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشتهٔ وې
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې بښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

○

منم چې هیڅ تړینه سازېږي نه خو
دَ چا دَ بس سپوري هم نهٔ ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه بښهٔ وي

○

دا تقدّس مې له ګناه ویروي
راته چې بخته شي ګلرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې هیڅ لارې دَ منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي دَ صحرا ربګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ویرې
دَ ازغکي اوبهٔ په ما اوڅکلې

غلے که ناست یم خو خوتکېږمه زهٔ
ما خاموشئ کانے کولے نهٔ شي
غږونه لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ بږدمه خو
ښهٔ ته ښه وایه ښهٔ بد ته به بد وایمه
څېره څېمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده دَ ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې دَ لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې به سر باندې به نهٔ ختله

ورته چې وایم ښائسته جینئ ده
ښېرینه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس شاربې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

اومنه به هسې د شپې مه وایه
نمر لا ورمبی ځړیکې وهلې نه وي
چې لار کښې لوټ شي د ورمو قافلې

ورمه ورمه شي په هوا کښې ورکه
او پانړې پانړې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه اووایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه اوچې شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې څله
چې لوړه تنده شوه سېوا کلې کښې
دَ ښار په بڼک باندې ډاکه پرېوته

○

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
څه به له ما نه اړولې تُو تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

○

وائې شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېلینه وائې له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپلنې درته لوګي کړمه زهٔ

○

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نیمه شپه کمسې پرانیزې
پېریان راپاسي په ما کټ واړوي

○

چې هلو هُلو ئې هیڅ خوند اونکړو
کونړې وېل هرڅهٔ په شرق اولګه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېرينې ستا ګيابې په سر سترګو خو
که دې زما دا باده ورځ اولېده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

خاځا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې دولۍ د پلار له کوره اوځي
پوے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اوورو لے شي ځوک
داسې په ورانډې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي خو
اووائي دا ځل راته غبن مهٔ کوه
بيا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

پخنه توبه که ئې ويستلې دهٔ هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پرے که اوسوزي خو ول وي پکښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پښانسې تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

○

خدائے شته چې کانے جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
لګیا ده توت ته بیکیانه وائي

○

ستا سر ته بزې خو یاد دې کلي کښې
نن دې د چا ستر کې لیدلي دي چې
د پوکښې نه دې هوا وتي ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تېوقې وژنه
نو تا به کریکه کړې چې غرقه شومه

○

مردار خوارهٔ وي د ذلت سره ځ
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پرېږده د بل په نمرې ښخوند مهٔ وهه

○

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نهٔ شوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته چې ساه لاله تیاره ړوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پښتنو خون را پورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب تري واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکله ځان بنائې شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پښتو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ـے دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او دَ ظالم مرۍ ته لاس اچوم

○

ما کښې لم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ دَ خپل ځان زهٔ صفائي نهٔ کوم
خو رب دې ښکو ته اوس پام کړي زما

○

توبې اوباسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نهٔ کوم
له انسانانو په څهٔ طمعې اوکړم
زهٔ لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

○

نن راته جهل کښې یوقیدي اووېل
هره خبره باندې سوچ وي بکار
تو کلې لاړې خولې ته نهٔ راځي بیا

○

تا چې ړالۍ کړې راواپس دَ مینې
دَ هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې نور ورته په کورناسته وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مري دښمنان
څله یې زهرو باندې اوو ژنه

زهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وېنا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه ښهٔ ګڼمه

دَ سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امریکې خوند یې په خوله کښې وي لا
یو زوراور یې بې نېټې کسه کړي

اثر پرېوځي په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو جوړ غیرت اووتو
دوه ازمرې یوه ښځې کښې اوسي

موشګافي دي یې په شرق اوګې
چې شریعت سره په لاره نهٔ ځي
بېځې زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

څنګه وي نوره دَ ایمان کمزوري
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړه خو
ګڼ مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼ ښاغلونه مې په سترګو کښې وي
خو بې وسه یٔ رانجوره داسې کړي
لکه دَ ناوې مخ په اور اوسوزي

بې حیاء ضد دې داسې رنز مرېز کړم
لکه بد بخته ښځه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ تر ښه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده یٔ جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پټښیل کور باندې تېر او ځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته ښځې بدلوي

وصل یٔ داسې ښځهٔ خبره نهٔ وه
خو هېڅ بې هغه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شو ملې ښکلې دې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پتېږې نس په کوټه
راسره داسې کوټه تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

○

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاوده ستونه راته خله کوي

○

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله ځېل ځان حلالولے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

○

اوني په دغه غم کښې ځان اوخوره
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو جولۍ ته ځان غورځوي

○

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا ته چې یل بربنړوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

اووایه ښاده ورځ به څه اووینې
چې دوه پېښې دا ښېستانه اوکړې
تړوله شپه دې کړوې ځېرې کېنې

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس تري پېښتې له لوڅې هم نه موي

لکه شیشه مې زړه ذره ذره شي
د ښې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کانړو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائي د لوږې نه دې مړه شمه خو
دانه به ښار ته مزدورۍ له نه ځي

د نرخه مه اوځه د کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نه دي مئم
خو ځوک په چم مالت کېنې غلانه کوي

پېږۍ چې د تې ماشوم له نه ورکوي
ته ځان ته مور په څه خبره وائې
سپۍ هم بچو له خپل شوده ورکوي

د ساینس دا معجزه هم اووینه
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیږې راولي

چې ئې په تې. وي اشتهار اوکتهٔ
وصل ئې دا په نیکو هم ظلم دے
دوؤ نه سیوا بچي راوړلے نهٔ شم

دخدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لتون وُ د چا
اوس مې په سترګو باندې نښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږي په څهٔ
ما چې تریاق د محبت څکلے دے
د مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او د ژمي شپه ده
ستا د نظر تاوونه هم سړه دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي د چا
چې سر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو د کارغانو سیل راټول شي په ما

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هیڅ او نهٔ شو
دَ دوؤ په تېر کښې یٔ لس اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکه خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلے دے پړق
تا چې په خپو نکریزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څه له
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور څرخوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
ته دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتیا وېنا به په هرحال کښې کوم
ستړکه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ رپي
په ما تو تان څله څنړې شیرینې

وږمې مبارک ورته د زلفې وداوړه شه
څو ستا د سپین سر نه قربان شم اوس
ناصح له میاشتو نه چې شو کوي

هرڅه چې وو خو تابه چوړي نه کوو
راته په شا چا تپوسے کړې جوړ
داسې چې خولې پورې دې بچه اوتړو

درسره داخبره نشه مسئله
که زړه دې تور دے له دنیا ناهله
نو بیا د کور سفیدي شله کوي

څوک د فطرت لارې نیولے نهٔ شي
زخم چې سپوا شي تا ته بنهٔ پته ده
گرانې شهلا، آتش فشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچېچلې
وښل يې خپل علاج په وخت وې پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چینجې شوے دے

څوک ترېنه سمه ورځ بېدلے نهٔ شي
راغلهٔ يې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بیا چاته اوبهٔ خړوې

دَ وطن دا لوئے احسان به څوک هېر وي
لا جينکۍ دَ ښځو کالو نهٔ وي
دَ پېغلتوب غورځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځائے په زړهٔ کښې
په صفايۍ باندې ئې مه تېروځه
هېرو خپل مخ دَ ائينې نشته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اسه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هر څهٔ ته ورپه خولې کړه زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ مینې رانبکلو تا
دَ سینه چیچو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه ګڼه
خو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باټه نیسهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاوُ تنور لمبه دے
دَ یارانو انتظار مهٔ کوه
چرته ورېځې غړغنړه اونکړي

راته ئې مهٔ وښئه څرګه پرېږدوه
يتيم که وېږ هم خدائے خوشحاله کړلو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

چا ته دَ سپي سرې نظر نهٔ کوې
هسې بې ځايه پرې ځان مهٔ سپکوه
کاڼے هغه درونـد وي چې پروت وي په ځائے

دَ حقيقت زهر کوټلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنيا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وينې ئې اوڅڅکلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو بانـدې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې داروکړي زما

زهٔ بدګمانه ستا په مينه نهٔ يم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غريب دَ لوږې غوږ نهٔ وينې

شيرينې دا يو اعتراف به کوې
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي اواز پېژني

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سېلورې، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) سترګو کښې خوب دَ سکودرياتي نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روپے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې ښکرې شرنګوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) ګرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼې دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم ـ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library